

Věc C-364/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora**

Datum doručení:

7. května 2019

Předkládající soud:

Tribunalul Galați (Rumunsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

27. února 2019

Žalobci (odvolatelé):

XU

YV

ZW

AU

BZ

CA

DB

EC

Žalované (odvolatelky):

S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.

Credit Europe Bank NV

Předmět původního řízení

Odvolání podaná žalobci-odvolateli XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB a EC a žalovanými-odvolatelkami S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A. a Credit Europe Bank NV proti rozsudku Judecătoria Galați (soud prvního stupně v Galați, Rumunsko), kterým bylo částečně vyhověno žalobě žalobců směřující na prohlášení zneužívající povahy některých ujednání smlouvy o úvěru uzavřené s žalovanou S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.

Předmět žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 odst. 2 a čl. 4 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách.

Předběžné otázky

- 1) Musí být čl. 1 odst. 2 a čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS, jak byly vyloženy ve věci C-186/16, Andriuc a další, vykládány v tom smyslu, že ve vztahu k ujednání o kurzovém riziku, které odráží vnitrostátní ustanovení, je vnitrostátní soud povinen přednostně přezkoumat relevanci zákazu uvedeného v čl. 1 odst. 2 směrnice nebo dodržování informační povinnosti prodávajícího nebo poskytovatele upravené v čl. 4 odst. 2 směrnice, a to bez předchozího posouzení ustanovení uvedených v čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice?
- 2) Musí být čl. 1 odst. 2 a čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS vykládány v tom smyslu, že v případě nedodržení povinnosti informovat spotřebitele, která předchází uzavření smlouvy o úvěru, se prodávající nebo poskytovatel může dovolávat ustanovení uvedených v čl. 1 odst. 2 směrnice tak, aby smluvní ujednání o kurzovém riziku, které odráží ustanovení vnitrostátního práva, bylo vyloučeno z přezkumu zneužívající povahy?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva a judikatura

Článek 1 odst. 2 a čl. 4 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

Rozsudky Soudního dvora Evropské unie ve věcech C-92/11, RWE Vertrieb, bod 25; C-34/13, Kušionová, body 76 a 78; C-280/13, Barclays Bank SA; C-119/17, Lupean a Lupean; C-51/17, OTP Bank a OTP Faktoring, a C-186/16, Andriuc a další, body 27 až 31

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Článek 1578 Codul civil (1864) (občanský zákoník z roku 1864), ve znění platném ke dni uzavření smlouvy o úvěru - 8. listopadu 2007 - stanovil, že „(...) Závazek vyplývající ze smlouvy o úvěru se omezuje vždy na stejnou číselnou sumu vyjádřenou ve smlouvě. Dojde-li ke zvýšení nebo snížení hodnoty měny před uplynutím doby splatnosti, vrátí dlužník půjčenou částku a je povinen ji vrátit výlučně v měně použité v okamžiku platby“.

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 Prostřednictvím smlouvy o poskytnutí úvěru a zajištění ze dne 8. listopadu 2007 poskytla žalovaná Credit Europe Bank Ipotecar IFN SA Bucarest žalobcům-odvolatelům XU, YV, ZW a AU a NL hypoteční úvěr ve výši 124 700 švýcarských franků (CHF) na dobu 30 let na nákup nemovitosti k bydlení. Dne 6. dubna 2014 NL zemřel, přičemž zanechal jako dědice žalobce ZW (pozůstalý manžel), BZ, CA, DB a EC (děti).
- 2 Podle plánu splácení úvěru činila měsíční splátka v období od 3. prosince 2007 do 2. května 2008 0 CHF, v období od 2. června 2008 do 1. listopadu 2011 se pohybovala mezi 436,45 a 498,8 CHF a v období od 2. listopadu 2011 do 2. listopadu 2037 byla stanovena mezi 680,63 CHF a 683,5 CHF.
- 3 Dne 31. března 2009 žalovaná Credit Europe Ipotecar IFN SA postoupila pohledávku vzniklou na základě smlouvy o úvěru žalované Credit Europe Bank NV Amsterdam.
- 4 Jak původní smlouva, tak dodatek ze dne 3. října 2011 týkající se opětovného sjednání úvěru stanovily, že případné rozdíly směnného kurzu jdou k tíži dlužníků.
- 5 Hodnota úvěru, která k datu uzavření smlouvy činila 124 700 CHF, se rovnala částce 256 221,09 rumunských lei (RON). Dne 16. března 2015, kdy byl věc předložena Judecătoria Galați (soud prvního stupně v Galați), činila hodnota úvěru 522 991,8 RON, a to v důsledku zvýšení směnného kurzu švýcarského franku o 204,12 %.
- 6 Žalobou podanou dne 16. března 2015 u Judecătoria Galați (soud prvního stupně v Galați), která byla změněna dne 8. října 2015, proti žalované Credit Europe Ipotecar IFN SA, se žalobci XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB a EC domáhali toho, aby soud vydal rozsudek, který mimo jiné stanoví zneužívající povahu a v důsledku toho absolutní neplatnost ujednání týkajícího se přijetí kurzového rizika ze strany žalobců, a v důsledku toho navrhli, aby byl směnný kurz CHF-RON stanoven v hodnotě ke dni uzavření smlouvy, a to s vrácením částek zaplacených nad rámec takto stanovených splátek.

- 7 Žalobci uvedli, že je žalovaná neinformovala o riziku souvisejícím se zhodnocením měny CHF, což je pro banku s ohledem na její finanční zkušenosti předvídatelná událost, a že toto opomenutí představuje porušení informační povinnosti, takže žalobci se smluvně zavázali v důsledku zkresené a nerealistické představy ohledně rozsahu práv a povinností, které převzali. Žalobci odkázali na skutečnost, že zaměstnanec odpovědný za úvěry (zaměstnanec žalované) je přiměl k tomu, aby si sjednali úvěr v CHF, a to s odůvodněním, že byl nejvýhodnější na bankovním trhu a nepředstavoval žádné riziko, neboť švýcarský frank byl nejstabilnější měnou na devizovém trhu. Dále uvedli, že požádali zaměstnance odpovědného za úvěry, aby vypočítal půjčenou částku v národní měně (RON) a v eurech, ale ten jim sdělil, že byli způsobilí pouze pro úvěr ve švýcarských francích. Vzhledem k tomu, že žalobci nepracovali v bankovním odvětví a neměli potřebné znalosti týkající se devizového trhu, měli za to, že byli přesvědčeni k tomu, aby tento typ smlouvy uzavřeli a že jim zaměstnanec vysvětlil, že se jedná o jeho odvětví a že mají mít důvěru v něj i v bankovní instituci.
- 8 Žalobci rovněž navrhli určení zneužívající povahy ujednání týkajících se směnného kurzu a způsobu výpočtu úroků.
- 9 Žalované Credit Europe Ipotecar IFN SA a Credit Europe Bank NV namítly nepřipustnost žalobního návrhu týkajícího se určení zneužívající povahy a v důsledku toho tedy i žalobního návrhu týkajícího se absolutní neplatnosti ujednání ohledně zátěže měnového rizika, jakož i stanovení směnného kurzu CHF-RON v hodnotě ke dni uzavření smlouvy, neboť rumunské právní předpisy nestanoví takovouto možnost doplnit smlouvu dodatečným ujednáním ze strany soudu a směrnice 93/13/ES se neuplatní. V tomto ohledu se domnívají, že se nejedná o údajnou smluvní nerovnováhu, neboť pravidlo měnového nominalismu bylo stanoveno vnitrostátním zákonodárcem (článek 1578 občanského zákoníku) a nikoli úvěrovou institucí. Informace o obecném kurzovém riziku je navíc okolností vnímatelnou jakýmkoli průměrným spotřebitelem. Žalované navíc vysvětlily, že neexistuje žádná smluvní nebo zákonná povinnost poskytovatele poskytnout informace ohledně existence kurzového rizika, tedy úroveň zhodnocení nebo znehodnocení měny, a že tudíž nelze mít za to, že neexistovala dobrá víra finanční instituce, která nemohla s jistotou znát vývoj měny CHF. Údajné jednání finančních institucí, které žalobci považují za zaviněné, není sankcionováno žádným legislativním aktem platným v době, kdy byl úvěr poskytnut, a ani žádným legislativním aktem, který je platný v současné době.
- 10 Rozsudkem ze dne 30. ledna 2018 Judecătoria Galați (soud prvního stupně v Galați) žalobě částečně vyhověl, ale zamítl jako neopodstatněný, mimo jiné, návrh týkající se prohlášení zneužívající povahy a v důsledku toho absolutní neplatnosti ujednání týkajícího se kurzového rizika, které nesou žalobci.
- 11 Zaprvé, tento soud v odůvodnění posoudil kurzové riziko, které je v Norma Băncii Naționale na României n. 17/2003 (vyhláška Rumunské národní banky) definované jako riziko ztráty nebo nedosažení očekávaných zisků vyplývající z výkyvů směnných kurzů. Vzhledem k tomu, že smlouva uváděla, že kurzové

riziko nesou žalobci, soud stanovil, že z žaloby vyplývá, že žalobci uzavřeli smlouvu v CHF, neboť pro ně byla výhodnější, i když si na bankovním finančním trhu mohli vybrat úvěr v rumunských lei nebo v jiné měně než CHF. I když žalobci tvrdili, že údajné ujednání o kurzovém riziku jim bylo vnuceno, aniž by mohli ovlivnit jeho povahu, Judecătoria Galați (soud prvního stupně v Galați) uvedl, že skutečnost, že uzavřeli smlouvu o úvěru na dobu 30 let v cizí měně, představuje přijetí rizika výkyvů této měny. Soud dále uvedl, že ustanovení smlouvy, která zavedla povinnost dlužníka splácet splátky úvěru v CHF, nevytvářejí významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, neboť nebyla uzavřena výlučně ve prospěch úvěrové instituce, a že nelze tvrdit, že finanční instituce nejednala v dobré víře, jelikož se nezdá, že tato instituce žalobcům vnutila sjednaný finanční produkt.

- 12 Zadruhé, pokud jde o povinnost hospodářského subjektu poskytovat úplné, správné a přesné informace, která rovněž zahrnuje povinnost jasného a jednoznačného vypracování smluvních ujednání tak, aby jejich pochopení nevyžadovalo odborné znalosti, soud prvního stupně stanovil, že ze způsobu, jakým byla vypracována smluvní ustanovení týkající se kurzového rizika, vyplývá, že žalované v okamžiku uzavření smlouvy vysvětlily, že splácení úvěru se uskuteční ve švýcarských francích. Z postavení poskytovatele úvěru není možné dovodit předpoklad znalosti nebo předvídatelnosti vývoje směnného kurzu CHF. Soud dále cituje rozsudek Soudního dvora ze dne 4. března 2004, Cofinoga (C-264/02), ohledně omezení představovaných podmínkami dobrého fungování trhu. Úvěrová instituce tak není povinna poskytovat fyzickým osobám finanční poradenství, ale pouze předložit svou úvěrovou nabídku. Závěrem má soud prvního stupně za to, že žalobci byli informováni o předložené nabídce, kterou sami žalobci považovali za výhodnou.
- 13 Dne 7. března 2018 a 15. března 2018 podali jak žalobci, tak žalované odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně.
- 14 Žalobci-odvolatelé se domáhají změny rozsudku soudu prvního stupně ve smyslu určení zneužívající povahy smluvních ujednání týkajících se kurzového rizika, stanovení směnného kurzu v hodnotě k okamžiku uzavření smlouvy a vrácení částek, které tvoří rozdíl mezi směnným kurzem v okamžiku uzavření smlouvy a směnným kurzem v okamžiku úhrady jednotlivých splátek.
- 15 Žalované-odvolatelky opakují obhajobu uvedenou u soudu prvního stupně a uvádějí, že kurzové riziko implicitně zatěžuje spotřebitele, a to tím spíše z toho důvodu, že nemohlo být předvídáno poskytovatelem, neboť je podmíněno vnějšími prvky, které stojí mimo dosah jeho kontroly. Kromě toho byly informace poskytnuty řádně a neexistuje žádná výrazná nerovnováha. Opětovně byla uplatněna zásada měnového nominalismu a skutečnost, že z hlediska zneužívající povahy je toto smluvní ujednání vyloučeno ze soudního přezkumu.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 16 Řízení o předběžné otázce bylo zahájeno z úřední povinnosti Tribunalul Galați (odvolací soud v Galați).
- 17 Předkládající soud odkazuje na bod 25 rozsudku Soudního dvora ve věci RWE Vertrieb (C-92/11), body 76 a 78 rozsudku Soudního dvora ve věci Kušionová (C-34/13) a body 27 až 31 rozsudku Soudního dvora ve věci Andriciuc a další (C-186/16), které odkazují na čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 ohledně vyloučení ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy, z působnosti této směrnice.
- 18 Pokud jde o první předběžnou otázku, Tribunalul Galați (odvolací soud v Galați) žádá, aby bylo stanoveno, zda soud prvního stupně musí přednostně přezkoumat dodržování, ze strany prodávajícího nebo poskytovatele, povinnosti předběžného informování spotřebitele, anebo existenci smluvního ujednání, ve smlouvě o úvěru, jehož zneužívající povaha je z přezkumu vyloučena.
- 19 V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že po rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-186/16, Andriciuc a další, vnitrostátní judikatura většinou potvrdila, že pokud je uplatněna zneužívající povaha některých smluvních ujednání týkajících se kurzového rizika, musí soud přednostně posoudit to, zda napadená smluvní ustanovení odrážejí pouze ustanovení vnitrostátního práva (zásada měnového nominalismu stanovená v občanském zákoníku) a zda je relevantní vyloučení smluvního ujednání z posouzení zneužívající povahy, a to na základě čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13/EHS. Soudy v podstatě neupřednostňovaly posouzení před smluvního jednání prodávajícího nebo poskytovatele z hlediska splnění jeho povinnosti předem informovat spotřebitele, což je úkon, který předchází uzavření smlouvy o úvěru, ale spíše relevantnost uvedeného vyloučení.
- 20 Pokud jde o druhou předběžnou otázku, Tribunalul Galați (odvolací soud v Galați) žádá Soudní dvůr o výklad pro případ, kdy soud přednostně posoudí dodržování povinnosti předběžných informací ze strany prodávajícího nebo poskytovatele a určí, že prodávající nebo poskytovatel nesplnil zákonné požadavky a nesdělil spotřebiteli obsah smluvních ujednání jasným a srozumitelným způsobem tak, aby spotřebitel měl před uzavřením smlouvy dostatečné informace, které mu umožní učinit obezřetné a informované rozhodnutí. V takovém případě vyvstává otázka, zda se prodávající nebo poskytovatel, jehož smluvní jednání nebylo v dobré víře, může dovolávat ustanovení čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13/EHS tak, aby smluvní ujednání o kurzovém riziku, které odráží vnitrostátní ustanovení, bylo vyloučeno ze soudního přezkumu zneužívající povahy.